

Er Ref: KN2024/2514

Mottagare: kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: osman.djibril@regeringskansliet.se

IVLs remissvar om SOU 2024:89

Vindkraft i havet

IVL tackar för möjligheten att lämna synpunkter på remissen för SOU 2024:89 Vindkraft i havet. Sedan 1966 har IVL Svenska Miljöinstitutet verkat för en hållbar samhällsutveckling genom att sprida kunskap och främja samarbete mellan forskning, näringsliv och beslutsfattare. Med en omfattande expertis som spänner över i stort sett alla miljö- och hållbarhetsområden, bidrar IVL med ett helhetsperspektiv i arbetet för en grön omställning. IVL stödjer utredningens om att en övergång till ett auktionsbaserat system är rätt väg att gå och bör ske skyndsamt med hänsyn tagna till nedanstående punkter:

1. Utpekande av områden (kapitel 8.1 sid 168)

Utredningen visar inte att de olika teknologierna har beaktats utifrån de specifika förutsättningarna. Bottenmonterade vindkraftverk kan endast installeras på djup mellan 50–60 meter, medan större djup kräver användning av flytande vindkraftteknik. Vi anser därför att det bör som i Storbritannien utses områden för både bottenmonterad och flytande vindteknik, för att på bästa sätt möta både de nationella behoven och de specifika behoven för de kustnära områdena. Dessa områden skall sedan auktioneras ut med fokus på de olika teknikerna och förutsättningar. (se sid 530, auktionering av flytande vindområden i Storbritannien).

1.1. Processen (kapitel 8 sid 167)

Processen att ta fram områdena måste vara inkluderande av de olika intressenterna. Beredningsarbetet kan inte enbart ske i samverkan med de aktörer som ”särskilt” berörs av utpekandet (8.2 sid 168). Vi förslår därmed att man nyttjar en modell som går bortom den ”deltagande” modellen där utpekande myndigheter och kommuner implementerar en modell för sk deliberativ demokrati.

Stödjande information: År 2023 rapporterade 43 % av svenskarna att de hade hög eller måttligt hög tillit till den nationella regeringen, vilket är över genomsnittet för OECD-länderna som är 39 %. Svenskar som känner att det nuvarande politiska systemet inte låter människor som dem själva få en röst tenderar att ha 49 procentenheter lägre förtroende för den nationella regeringen än de som känner att de har politisk påverkan. Bland de utvärderade länderna i rapporten (Storbritannien, Finland, Tyskland, Danmark och Nederländerna) arbetar alla på olika sätt mot mer deltagande modeller, men dessa processer

är ofta fortfarande långt ifrån idealet om en fullt deliberativ demokrati. Integrationen av mer strukturerade och djupare deliberativa metoder kan komma att bli viktigare i takt med att havsbaserade vindprojekt ökar, särskilt i sammanhanget med det växande offentliga intresset för klimatförändringar och övergången till förnybar energi.

För att kunna tilldela områden för auktion behövs en process som ökar förtroendet för de politiker eller myndigheter som fattar besluten. Forskning visar att deliberativa demokratiprocesser leder till bättre policyutveckling, möjliggöra svåra beslut för politiker och öka förtroendet mellan medborgare och myndigheter. Det motverkar polarisering och visa att det faktiskt är möjligt för medborgare att ändra sina åsikter efter att ha lyssnat på andras perspektiv i ämnet.

1.2. Huvudansvar för miljötillstånd

I enlighet med betänkandet stöder IVL förslaget att ansvaret för miljötillstånden för områdena ska överlämnas till Havs- och Vattenmyndigheten som en del av deras nationella uppdrag. IVL anser att detta bör integreras i den nationella havsplaneringen, med stöd från IVL som Sveriges miljöinstitut, för att bistå i utvärderingen av potentiella områden. Det är avgörande att det finns en tydlighet i processen och att neutrala aktörer, med lokal förankring och relevant expertkunskap, involveras för att säkerställa en hållbar och effektiv bedömning av vindkraftsinstallationer till havs.

1.3. Kravställning på områden

1.3.1. Biodiversitet och Samexistens

IVL rekommenderar att införa krav eller incitament i koncessionsvillkoren på samexistens eller möjligheten till samexistens inom varje utpekad område och att en noggrann miljöbedömning genomförs. Detta för att säkerställa att både energiproduktionen och biodiversiteten gynnas, med hänsyn till de ekologiska förutsättningarna i projektens utformning.

Samexistens inom havsbaserade vindkraftsområden kan underlättas genom lämpliga val i planering och design. Vattenbruk och annan elproduktion i kombination med vindparker, genom odling av till exempel fisk, makroalger, musslor eller kräftdjur, har bedömts vara en av de mest lovande fleranvändningarna i europeiska hav och är växande i Europa. Utvecklingen av havsbaserad vindkraft behöver därmed motsvara den stora transition som nu sker i Nordsjö- och Östersjöområdena, med fokus på:

- Naturvård och ekosystemstärkande åtgärder med aktiviteter relaterade till naturinkluderande design av havsbaserade vindkraftsparker
- Hållbar livsmedelsproduktion i marina miljöer med aktiviteter relaterade till passivt fiske, mussel- och sjögräsodling

- Omvandling och lagring av hållbar energi med aktiviteter relaterade till sol- och vätgasproduktion

2. Forskning och utveckling

2.1. Undantag för forskning och utveckling (7.4.2 sid 166)

IVL stödjer undantaget för forskning och utveckling för att möjliggöra för framtida behov. Dock rekommenderar vi att inkludera nationella test och demonstrationsområden i utpekandet av områden som ligger i anslutning till den havsbaserade parken för att dra nytta av utbyggnaden av infrastruktur samt inte behöva göra en prövning för enskilda fall enligt allmänt tillämpliga regler i miljöbalken eller lagen om Sveriges ekonomiska zon.

2.2. Nationellt test och demonstrationsområde (5§, sid 36)

Med den ambition som framläggs inom rapporten att etablera 90+TWh i framtiden så föreslår vi att inkludera ett test och demonstration område för svensk teknikutveckling och kunskapsbyggande (svenskt riksintresse). För att gynna teknik- och miljöutveckling i olika stadier bör det finnas möjligheter utifrån olika behov att testa, demonstrera och validera. Dessa utpekade område bör centralt hanteras av den nationella forskningsstationen Kristineberg Center och drivas som nationella utvecklingsområde tillgängligt för näringsliv och forskningsaktörer med fokus på teknikutveckling, miljö och säkerhet.

Stödjande information: På uppdrag av Vinnova och Västra Götalandsregionen utförde RISE (dåvarande SP) 2014 en kartläggning att etablera en test och demonstrationsområde utanför Sotenäs Kommun.

2.3. Fondbaserad kompensation för påverkan på yrkesfiske och marin miljö (kapitel 18.8 sid 385)

IVL stödjer en fondbaserad kompensation (liknande som i Storbritannien, Marine Recovery Funds (MRF)) som stödjer specifika insatser inom fiske och marin miljö men också på en mer övergripande och strategisk nivå. Dessa fonder skulle också delvis kunna stödja utvecklingen av nationella test och demonstrationsområde och de forskande aktiviteter kopplat till havsbaserad vind samt riktande insatser för utveckling av angränsande lokalsamhällen.

3. Kablar och rörledningar

IVL rekommenderar att Sverige försöker undvika samma problematik som uppstod i Storbritannien (sid 537) och rekommenderar därmed att arbetet utförs inom ett liknande program som finns i Storbritannien (Holistic Network Design programme).

Med vänlig hälsning

IVL Svenska Miljöinstitutet AB